Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · "Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnol... DOI: 10.5281/zenodo.24319433

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to'plami *Andijan 2023 yil 10-noyabr*

SHAXARDA ATMOSFERAGA CHIQAYOTGAN CHIQINDILAR MONITORINGINI OLIB BORISH KO'RSATKICHLARI

Jakbaraliev Xojiakbar Xusanboy o'g'li, Andijon mashinasozlik instituti 4-bosqich talabasi

Maqola. Bu maqolada shaxarda atmosferaga chiqayotgan chiqindilar monitoringini olib borishning asosiy ko'rsatkichlari haqida umumiy ma'lumotlar beriladi. Shaxarda atmosferaga chiqayotgan chiqindilar monitoringi, havo sifatini, chiqindilar miqdorini va tarkibini, o'zgarishlarini va ularning ekologik, salomatlik va iqtisodiy ta'siri haqida ma'lumotlarni to'plashni va analiz qilishni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar. Shaxar sharoiti, emmisia monitoring, atrof-muhit, ifloslanish, havo sifat, manbalar, atmosfera, kuzatish, stansialar.

Shaharda atmosferaga chiqadigan chiqindilarni kuzatish uchun foydalanish mumkin bo'lgan bir qator ko'rsatkichlar mavjud. Ushbu ko'rsatkichlar havo sifatini kuzatish, ifloslanish manbalarini aniqlash va havo ifloslanishini nazorat qilish dasturlari samaradorligini baholash uchun ishlatilishi mumkin.

Atmosfera ifloslanishining eng keng tarqalgan ko'rsatkichlariga quyidagilar kiradi:

Zarrachalar (PM): PM qattiq zarrachalar va havoda to'xtatilgan suyuq tomchilar aralashmasidir. PM turli manbalardan, jumladan, elektr stantsiyalari, fabrikalar, transport vositalari va qurilish maydonchalaridan kelib chiqishi mumkin. PM inson salomatligiga zarar etkazishi mumkin va u iqlim o'zgarishiga ham hissa qo'shishi mumkin.

Oltingugurt dioksidi (SO2): SO2 - qazib olinadigan yoqilg'i yoqilganda havoga chiqadigan gaz. SO2 havodagi boshqa kimyoviy moddalar bilan reaksiyaga kirishib, daraxtlar, ekinlar va binolarga zarar etkazishi mumkin bo'lgan kislotali yomg'ir hosil qilishi mumkin. SO2 ham inson salomatligiga zarar etkazishi mumkin va u iqlim o'zgarishiga hissa qo'shishi mumkin.

Azot oksidi (NOx): NOx - qazib olinadigan yoqilg'i yoqilganda havoga chiqadigan gazlar guruhi. NOx havodagi boshqa kimyoviy moddalar bilan reaksiyaga kirishib, ko'z, o'pka va tomoqni bezovta qiladigan tutun hosil qilishi mumkin. NOx ham inson salomatligiga zarar etkazishi mumkin va u iqlim o'zgarishiga hissa qo'shishi mumkin.

Uchuvchi organik birikmalar (VOCs): VOClar turli xil manbalardan, jumladan, avtomobillar, yuk mashinalari, zavodlar va benzin stantsiyalaridan havoga chiqariladigan kimyoviy moddalar guruhidir. VOClar havodagi boshqa kimyoviy moddalar bilan reaksiyaga kirishib, ko'z, o'pka va tomoqni bezovta qiladigan tutun hosil qilishi mumkin. VOClar inson salomatligiga ham zarar etkazishi mumkin va ular iqlim o'zgarishiga hissa qo'shishi mumkin.

Uglerod oksidi (CO): CO - qazib olinadigan yoqilg'i yoqilganda havoga chiqadigan gaz. CO qondagi gemoglobin bilan bog'lanishi mumkin, bu esa tana to'qimalariga o'tadigan kislorod miqdorini kamaytirishi mumkin. CO inson salomatligiga zararli bo'lishi mumkin va yuqori konsentratsiyalarda o'limga olib kelishi mumkin.

Published: 10.11.2023

Cite this article: Jakbaraliev Xojiakbar Xusanboy o'g'li (2023). Shaxarda atmosferaga chiqayotgan chiqindilar monitoringini olib borish ko'rsatkichlari. Emro Science and Education, 1(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.24319433

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Ozon (O3): O3 atmosferada NOx va VOClar quyosh nuri ta'sirida reaksiyaga kirishganda hosil bo'ladigan gazdir. O3 ko'z, o'pka va tomoqni bezovta qilishi mumkin. O3 ham inson salomatligiga zarar etkazishi mumkin va u yuqori konsentratsiyalarda halokatli bo'lishi mumkin.

Ushbu umumiy ko'rsatkichlardan tashqari, havo ifloslanishini nazorat qilish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan bir qator boshqa ko'rsatkichlar mavjud. Ushbu ko'rsatkichlar qo'rg'oshin, simob va asbest kabi muayyan ifloslantiruvchi moddalarni kuzatish uchun ishlatilishi mumkin. Ko'rsatkichlar astma, yurak kasalliklari va saraton kabi havo ifloslanishining sog'liqqa ta'sirini kuzatish uchun ham ishlatilishi mumkin.

Havoning ifloslanishini kuzatish orqali biz ifloslanish manbalarini aniqlashimiz va ularni kamaytirish choralarini ko'rishimiz mumkin. Bu havo sifatini yaxshilash va sog'liq muammolari xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Shaharda atmosferaga chiqadigan chiqindilarni monitoring qilish ko'rsatkichlari havo sifatini kuzatish, ifloslanish manbalarini aniqlash va havo ifloslanishiga qarshi kurash dasturlari samaradorligini baholash uchun ishlatilishi mumkin. Havoning ifloslanishini kuzatish orqali biz ifloslanish manbalarini aniqlashimiz va ularni kamaytirish choralarini ko'rishimiz mumkin. Bu havo sifatini yaxshilash va sog'liq muammolari xavfini kamaytirishga yordam beradi

Shaharlarda havo sifatini yaxshilash uchun amalga oshirilishi mumkin bo'lgan ba'zi narsalar:

Avtotransport vositalaridan chiqadigan chiqindilarni kamaytiring: Buni kamroq haydash, jamoat transportidan foydalanish yoki ko'proq piyoda yoki velosipedda yurish orqali amalga oshirish mumkin.

Elektr stantsiyalari chiqindilarini kamaytirish: Bu tabiiy gaz kabi toza yoqilg'idan foydalanish yoki ifloslanishni nazorat qilish uskunalarini o'rnatish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Zavodlardan chiqadigan chiqindilarni kamaytirish: Bu toza ishlab chiqarish usullaridan foydalanish yoki ifloslanishni nazorat qilish uskunalarini o'rnatish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Daraxtlarni ekish: Daraxtlar ifloslantiruvchi moddalarni o'zlashtirib, havoni tozalashga yordam beradi.

Toza havoni targ'ib qiluvchi qo'llab-quvvatlash siyosati: Bu emissiyalarni kamaytiradigan qo'llab-quvvatlovchi qoidalarni yoki toza energiya texnologiyalariga investitsiyalarni qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga olishi mumkin.

Birgalikda ishlash orqali biz shaharlardagi havo sifatini yaxshilashimiz va jamoalarimiz salomatligini himoya qilishimiz mumkin.

shaharlarda havo sifatini yaxshilash uchun nima qilish mumkinligi haqida qo'shimcha ma'lumotlar:

Shaharlarda havo sifatini yaxshilashning ba'zi afzalliklari:

Aholi salomatligini yaxshilash: havoning ifloslanishi astma, yurak kasalliklari va saraton kabi qator sog'liq muammolari uchun asosiy xavf omilidir. Havo sifatini yaxshilash ushbu sog'liq muammolari xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Ilmiy raxbar: Asisstent Abidov A.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

6. Havoning ifloslanishini nazorat qilish: tizimli yondashuv, Richard A. Leone va Jon H. Seinfeld
7. Atmosferaning ifloslanishi, Jeyms E. Lovelok
8. Atrof-muhit muhandisligi, Richard A. Smit tomonidan
9. Jurnal maqolalari:
10. Devid A. Streets va Maykl J. Vang tomonidan "Emissiya inventarizatsiya qilish usullarini ko'rib chiqish"
11. Jon H. Seinfeld va Spyros N. Pandis tomonidan "Havoning ifloslanishini tashish va dispersiyani modellashtirish"
12. Richard A. Leone va Jon H. Seinfeld tomonidan "Havo sifatini monitoring qilish algoritmlari"
13. "Yangi model shaharlardagi havo ifloslanishini bashorat qiladi", The New York Times
14. "Pekinda havo ifloslanishi monitoringi tizimi ishga tushirildi", The Guardian nashri
15. "AQSh havo ifloslanishi monitoringi uchun 1 milliard dollar sarflaydi", The Washington Post